

maakt van overwinterende manlijke sluipwespen. Verscheidene schrijvers, waaronder KRIECHBAUMER en HABERMEHL, die veel sluipwespenmateriaal onderzocht hebben, zijn van meening, dat bij deze insectengroep alle mannetjes voor den winter afsterven. Op grond van eigen waarnemingen, vooral bij met den photeclector gevangen materiaal, kan ik getuigen, dat door mij nimmer eene overwinterende manlijke sluipwesp is aangetroffen.

Het spreekt vanzelf, dat bij de in den volkomen toestand overwinterende sluipwespensoorten, welke zich uitsluitend gamogenetisch voortplanten, de bevruchting reeds voor het invallen van het koude seizoen moet hebben plaats gehad.

Beek bij Breda,

C. A. L. SMITS VAN BURGST.

September 1921.

1921 een Wespenjaar.

In mijne omgeving op de Veluwe waren er in den afgelopen zomer weder bijzonder veel wespen, voor welke dieren de droge zomer stellig zeer bevordelijk geweest is.

Gaarne verneem ik, of elders de wespen ook zeer talrijk waren, als wanneer 1921 tot de echte „wespenjaren” gerekend dient te worden. Verreweg het meest ziet men hier *Vespa vulgaris* L., terwijl ook *Vespa rufa* L. veel voorkomt en *Vespa silvestris* Scop. niet zeldzaam is. *Vespa crabo* L. ziet men hier weinig, terwijl de op vele plaatsen zoo gewone *Vespa germanica* F. hier verre van gewoon is. *Vespa media* Deg. en *Vespa saxonica* F. zijn gewoonlijk vrij zeldzaam. Al onze zeven inlandsche soorten komen hier dus voor en van allen heb ik de nesten hier ook aangetroffen.

Betreffende *Vespa saxonica* deed ik eene waarneming, die ik hier wil mededeelen. In een vogelnestkastje, horizontaal hangend in eene verandah aan mijn woonhuis, was een nest der genoemde wespensoort aangelegd. Door de gulden-groote opening (het was een nestkastje voor holenbroeders en dus overigens geheel gesloten) vlogen de werksters in en uit, terwijl zij in het kastje, vooral als zij zeer druk bezig waren, een geluid voortbrachten, gelijkend op de Aeolus-harp der telegraafdraden. Bij zeer warm weer was er slechts gedurende weinige uren in den nacht rust, wat

ik gemakkelijk controleeren kon, daar men het geluid in de meeste kamers kon hooren. Bij het warme Juli-weer was de activiteit der dieren buitengewoon groot; het nest groeide dan ook zeer snel, gelijk later bleek. Want op 5 Augustus was er reeds een einde aan gekomen . . . wegens plaatsgebrek! Door de opening kon men zien, dat het nest rondom tegen den wand van het nestkastje aangedrukt en voor geen verderen groei vatbaar was. Een ander nest derzelfde soort, een honderd meter verder aan een tak van een lindeboom bevestigd, was destijds nog in volle actie. Op 't kastje liepen nog enkele werksters doelloos heen en weer, doch de meesten waren verdwenen.

Nog eene andere waarneming wil ik hier bijvoegen. Het is bekend, dat wespen bij warm weer gaarne drinken. Nu was op slechts 3 à 4 M. afstand van het bewuste nestkastje eene heerlijke drinkplaats voor wespen, daar zich aldaar eene groote waterkraan bevindt, die niet al te best sluit, waardoor de grond daaronder geregeld vochtig is. Daar krioelde het van de wespen, die zelfs bij troepen in den uitlaat van de kraan kropen. Daar ik opgemerkt had, dat wespen bij het verlaten van haar nest dadelijk een heel eind wegvliegen, wilde ik eens nagaan, of de nestkastbewoners wel profiteerden van de vochtbron, die als 't ware „naast de deur” was. Het bleek mij, dat dit niet het geval was, hetgeen ik kon uitmaken door een aantal wespen bij de kraan te vangen en na te gaan, of daaronder exemplaren van *Vespa saxonica* voorkwamen. Ware dit wel het geval geweest, dan ware niets bewezen geworden; de dieren hadden van het nabij zijnde, doch ook van een ander nest derzelfde soort afkomstig kunnen zijn. Het waren echter nagenoeg allemaal andere soorten; op 22 Juli ving ik 61 stuks bij de kraan en waren daaronder 32 *V. vulgaris*, 15 *silvestris*, 12 *rufa*, 1 *crabro* en 1 *saxonica*. Den volgenden dag 60 stuks, waaronder 15 *V. rufa*, 13 *vulgaris*, 4 *germanica*, 2 *silvestris* en 1 *saxonica*. Al deze voorwerpen waren werksters. De nestkastwespen maakten dus blijkbaar geen gebruik van het water uit de kraan; het was te dichtbij.

Schovenhorst, Putten.

J. TH. OUDEMANS.
